

Waldemar Rozynkowski
(Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)

Ślady pamięci o papieżu Janie Pawle II w województwie kujawsko-pomorskim¹

Obszar województwa kujawsko-pomorskiego zawiera w sobie bardzo bogatą i różnorodną tradycję. Staje ona wobec nas jako swoiste wyzwanie do jej odkrywania, poznawania i opisywania. W niniejszym tekście chcemy przywołać postać Ojca Świętego Jana Pawła II, który poprzez swoją obecność, wpisał się zarówno w dzieje województwa, jak i w tradycję tego obszaru, gdyż w wielu miejscach spotykamy odwołanie do pamięci o jego osobie². Zauważmy jednocześnie, że obszar województwa kujawsko-pomorskiego nie należał do grona tych, które były intensywnie związane z życiem Karola Wojtyły³.

Obszar województwa naznaczony został śladami obecności papieża w okresie przed jego wyborem na Stolicę Piotrową, czyli przed 16 października 1978 roku. Myślimy więc o nim, jako o księdzu, biskupie, arcybiskupie oraz kardynale Karolu Wojtyle. Kilkakrotnie bywał we Włocławku, np.: w 1963 roku podczas konsekracji biskupiej ks. Kazimierza Majdańskiego, a w 1966 roku podczas uroczystości milenijnych. Na terenie diecezji włocławskiej pracował jego kolega kursowy ks. Andrzej Baziński. W związku z tym, jako arcybiskup krakowski przebywał dnia 27 czerwca 1968 roku w parafii Służewo, gdzie przeżywał wspólny zjazd koleżeński⁴.

W Toruniu miał bliskich przyjaciół Joachima i Klemensa Gudłów, których poznał w prowadzonym duszpasterstwie akademickim w Krakowie. Odwiedził ich dom rodzinny na toruńskiej Winnicy w 1953 roku, kiedy ze swoimi młodymi przyjaciółmi udawał się na Kaszuby. Z miastem Mikołaja Kopernika wiązały go także więzy rodzinne. Tu w kościele

¹ W. Rozynkowski, *Ślady pamięci o papieżu Janie Pawle II w województwie kujawsko-pomorskim*, w: *Nekropolie i miejsca pamięci w regionie kujawsko-pomorskim*, red. W. Rozynkowski, M. Strzelecka, M. Targowski, Toruń 2014, s. 225-240.

² Szerzej o tym zagadnieniu: *Duchowe dziedzictwo. 10 lat województwa kujawsko-pomorskiego, t. 1, Papież Jan Paweł II*, oprac. W. Rozynkowski, Toruń 2008.

³ Zob.: *Kalendarium życia Karola Wojtyły*, oprac. A. Boniecki, Kraków 1983.

⁴ Zob.: J. Gręźlikowski, *Ojciec Święty Jan Paweł II a diecezja włocławska*, „Ateneum Kapłańskie”, t. 117, 1991, s. 203-212; *Kościół włocławski Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II*, Włocławek 1991; A. Poniński, *Uroczystości milenijne we Włocławku*, „Ateneum Kapłańskie”, t. 148, 2007, s. 491-493.

św. Józefa pobłogosławił związek małżeński swojego krewnego Marka Wiadrowskiego z Kazimierą Passowicz⁵.

W dniach 29-30 maja 1966 roku uczestniczył w Bydgoszczy, jako arcybiskup krakowski, w koronacji obrazu Matki Bożej Pięknej Miłości z bydgoskiej fary. Podziwiał także piękno przyrody w Bydgoszczy i okolicach, podczas spływów kajakowych Brdą w latach 1953 i 1966⁶.

Czas pontyfikatu papieża Jana Pawła II, czyli lata 1978-2005, to przede wszystkim pielgrzymowanie do największych miast województwa podczas pielgrzymek do Polski w latach 1991 oraz 1999. W dniach 6-7 czerwca 1991 roku przebywał we Włocławku⁷, natomiast dnia 7 czerwca 1999 roku w Bydgoszczy⁸ oraz Toruniu⁹. Wydarzenia te pozostawiły po sobie najwięcej pamiątek. Przede wszystkim są one jeszcze obecne w pamięci wielu ludzi. Pozostała także bogata spuścizna materialna, która związana była z przygotowaniem do pielgrzymek, ich przebiegiem oraz bogactwem różnorodnych owoców, które ujrzały światło dzienne w kolejnych dniach, tygodniach, miesiącach i latach po pielgrzymkach.

Pielgrzymka w 1999 roku miała miejsce w nowym, aktualnym do dzisiaj, podziale administracyjnym Polski, tak więc województwo kujawsko-pomorskie wpisało się na trwałe w historię pielgrzymek papieskich. Z okazji wizyty papieża w Bydgoszczy i w Toruniu dnia 7 czerwca 1999 roku został wydany Pamiątkowy Medal Wojewody Kujawsko-Pomorskiego. Medal wręczył papieżowi Janowi Pawłowi II w Bydgoszczy pierwszy wojewoda kujawsko-pomorski Józef Rogacki¹⁰.

Poniżej przedstawiam kilka szczegółowych przykładów śladów pamięci i swoistego dziedzictwa po papieżu Janie Pawle II na terenie województwa kujawsko-pomorskiego¹¹. Dodajmy, że chronologicznie dotyczą one głównie okresu do śmierci papieża.

Nowe diecezje

⁵ W. Rozynkowski, Ślady obecności biskupa i kardynała Karola Wojtyły w Toruniu, „Rocznik Toruński”, t. 32, 2005, s. 245-252; K. Kwiecińska, *Rodzina Jana Pawła II: ...a jednak istniejemy.../ Kaja Kwiecińska (I voto Wiadrowska)*, Toruń 2007.

⁶ J. Derenda, *Papież Jan Paweł II w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 1999, s. 10-16; S. Pastuszewski, *Papież w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 1999, s. 6-16.

⁷ Zob.: *Dekalog. Przemówienia i homilie Jana Pawła II. IV pielgrzymka do Ojczyzny*, Pelplin 1991, s. 219-243.

⁸ J. Derenda, *Papież Jan Paweł II w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 1999; S. Pastuszewski, *Papież w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 1999.

⁹ *Ojciec Święty, Toruń! Dokument i świadectwo o papieżu Janie Pawle II*, oprac. W. Rozynkowski, Toruń 2006 [wyd. II Toruń 2014].

¹⁰ *Duchowe dziedzictwo*, s. 13.

¹¹ Toruński szlak pamięci o Janie Pawle II zob.: W. Rozynkowski, *Na papieskim szlaku. Śladami obecności Jana Pawła II w Toruniu*, „Kujawy i Pomorze”, nr 3 (3): 2006, s. 4-7.

W papieskie dziedzictwo wpisuje się na pewno powołanie do istnienia dwóch nowych diecezji, które stanowią istotną część województwa kujawsko-pomorskiego, mianowicie diecezji toruńskiej oraz diecezji bydgoskiej.

Papież Jan Paweł II bullą „Totus Tuus Poloniae populus” z 25 marca 1992 roku ustalił nowy podział diecezji i prowincji kościelnych w Polsce. Ustanowił 13 nowych diecezji polskich, wśród nich diecezję toruńską. Zasięg diecezji toruńskiej nawiązuje do pierwotnych granic diecezji chełmińskiej, ustanowionej w 1243 roku, obejmującej ziemię chełmińską, lubawską i michałowską. Diecezja została podzielona na 17 dekanatów, jej stolicą stało się miasto Toruń. Patronką diecezji ogłoszono Matkę Bożą Nieustającej Pomocy. Diecezja toruńska weszła w skład archidiecezji gdańskiej. Dnia 31 maja 1992 roku w katedrze św. Janów w Toruniu odbył się ingres pierwszego biskupa diecezji toruńskiej ks. Andrzeja Suskiego, dotychczasowego biskupa pomocniczego diecezji płockiej¹².

Dnia 25 marca 2004 roku Ojciec Święty Jan Paweł II, mając na celu dopełnienie reorganizacji struktur duszpastersko-administracyjnych w Polsce, podjętych bullą „Totus Tuus Poloniae populus” (25 marca 1992), ustanowił diecezję bydgoską. Diecezja powstała z 12 dekanatów archidiecezji gnieźnieńskiej, 3 dekanatów diecezji pelplińskiej i 1 dekanatu diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. Stolicą nowej diecezji zostało miasto Bydgoszcz, a jej patronami: Matka Boża Pięknego Miłości i bł. Michał Kozal, a katedrą kościół św. Marcina i św. Mikołaja w Bydgoszczy. Diecezja bydgoska została włączona do metropolii gnieźnieńskiej. Ordynariuszem nowej diecezji papież ustanowił dotychczasowego biskupa pomocniczego archidiecezji wrocławskiej ks. biskupa Jana Tyrawę. Uroczysty ingres pierwszego ordynariusza diecezji bydgoskiej do katedry odbył się dnia 28 marca 2004 roku¹³.

Doktor honoris causa

Dnia 22 czerwca 2004 roku Senat Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu jednomyślnie nadał papieżowi Janowi Pawłowi II godność doktora honoris causa. W ten sposób papież został włączony do toruńskiej wspólnoty akademickiej. Wręczenie dyplomu miało miejsce dnia 23 listopada 2004 roku w Watykanie, w Sali Klementyńskiej Pałacu Apostolskiego. Warto dodać, że senatorowie toruńskiego uniwersytetu stanęli przed papieżem

¹² W. Rozyński, *Toruńska Diecezja*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 19, Lublin 2013, kol. 911-913.

¹³ Jan Paweł II, *Dilectorum Polonorum*, „Wiadomości Diecezji Bydgoskiej”, nr 1: (2004), z. 1-4, s. 7-11.

wraz z reprezentantami Akademii Medycznej w Bydgoszczy, która tego właśnie dnia stała się Collegium Medicum uniwersytetu toruńskiego¹⁴.

Honorowe obywatelstwa

Przeszło 40 miejscowości i gmin z obszaru województwa podjęło decyzję o nadaniu papieżowi honorowego obywatelstwa¹⁵:

- miasta: Aleksandrów Kujawski (23 czerwca 1997), Brodnica (28 października 1999), Bydgoszcz (17 czerwca 1998), Grudziądz (16 października 2003), Inowrocław (19 marca 2004), Koronowo (15 grudnia 1999), Kowalewo Pomorskie (11 listopada 1999), Łabiszyn (10 listopada 1999), Nakło nad Notecią (29 października 1999), Nieszawa (17 lipca 2002), Rypin (1 grudnia 1999), Sępólno Krajeńskie (16 października 2005), Toruń (22 stycznia 1998), Więcbork (20 grudnia 1999), Włocławek (13 czerwca 2003).

- gminy: Gmina Aleksandrów Kujawski (27 stycznia 2000), Gmina Bądkowo (21 grudnia 1999), Gmina Bobrowo (22 października 1999), Gmina Brodnica (30 października 1999), Gmina Bytoń (26 listopada 1999), Gmina Dąbrowa (30 grudnia 1999), Gmina Gąsawa (26 października 1999), Gmina Dębowa Łąka (10 czerwca 2001), Gmina Golub-Dobrzyń (30 marca 2000), Gmina Grążawy (29 grudnia 1999), Gmina Grudziądz (29 października 1999), Gmina Gruta (28 października 2003), Gmina Janowiec Wielkopolski (16 listopada 1999), Gmina Lubanie (9 grudnia 1999), Gmina Lubicz (30 grudnia 1999), Gmina Lubiewo (8 listopada 1999), Gmina Łabiszyn (10 listopada 1999), Gmina Łubianka (17 grudnia 1999), Gmina Osiećiny (12 listopada 1999), Gmina Radziejów (23 listopada 1999), Gmina Rogowo (27 października 1999), Gmina Rypin (26 października 1999), Gmina Sicienko (27 października 1999), Gmina Sośno (28 grudnia 1999), Gmina Wąbrzeźno (23 grudnia 1999), Gmina Więcbork (20 grudnia 1999), Gmina Wielka Nieszawka (21 grudnia 1999), Gmina Zbójno (30 grudnia 1999), Gmina Zławieś Wielka (14 grudnia 1999).

Podjęcie decyzji o honorowym obywatelstwie motywowano przede wszystkim uznaniem wielkości dokonań papieża oraz akceptacją wartości, które głosił. Były jednak i inne aspekty, do których odwoływano się. Uhonorowanie Ojca Świętego tym wyróżnieniem w Nieszawie (17 czerwca 2002 roku) związane było przede wszystkim z osobą św. Jadwigi Królowej. Jan Paweł II nie był osobiście w Nieszawie, niewiele jednak brakowało, aby

¹⁴ *Fides quaerens intellectum: wiara poszukująca zrozumienia*, red. J. Bagrowicz, M. Mróz, Toruń 2004, s. 11-32; *Ojciec Święty, Toruń!*, s. 219-225.

¹⁵ *Duchowe dziedzictwo*, s. 16-18, 36-37.

przybył tu jako kardynał krakowski w październiku 1968 roku. W tym roku świętowano 500-lecie fary nieszawskiej i ze względu na związek kościoła nieszawskiego z kultem Królowej Jadwigi miał przybyć z Krakowa sam ksiądz kardynał, który był wielkim czcicielem pani wawelskiej. O jego przybycie zabiegał intensywnie ówczesny ordynariusz włocławski ks. biskup Antoni Pawłowski. Nazwisko metropolity krakowskiego pojawiło się nawet już w programach obchodu jubileuszu. Niestety w zrealizowaniu zamierzeń przeszkodził mu wyjazd do Rzymu. W Nieszawie zastąpił go sufragan krakowski ks. biskup Julian Groblicki. Podsumowując, papieża i Nieszawę zbliżyła postać świętej Jadwigi Królowej¹⁶.

Patronat nad szkołami

Papież Jan Paweł II był i jest bardzo często obierany w całej Polsce na patrona szkół. Kilkadziesiąt z nich spotykamy także na terenie województwa kujawsko-pomorskiego¹⁷:

- collegium: dnia 17 października 2005 roku, w ramach obchodów Dnia Papieskiego, gmach Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu otrzymał nazwę Collegium Jana Pawła II. Budynek znajduje się w uniwersyteckim kompleksie na Bielanych.

- licea ogólnokształcące: Grudziądz: III Liceum Ogólnokształcące (28 marca 2007), Toruń: V Liceum Ogólnokształcące (26 kwietnia 2007).

- gimnazja: Bobrowo (9 września 2005), Brąchnowo (4 listopada 2004), Choceń (18 maja 2005), Gostycyn (12 lutego 2000), Gościeszyn (2006), Grębocin (30 grudnia 2003), Gruczno (15 października 2003), Korytowo (24 lutego 2004), Kowalewo Pomorskie (14 października 2006), Kowalki (1 marca 2006), Krojczyn (29 marca 2007), Lubanie (10 września 2002), Mrocza (23 maja 2000), Osiek (19 września 2003), Osiek k/Rypina (19 września 2003), Paterek (17 listopada 2003), Pluskowęsy (21 czerwca 2007), Radzyń Chełmiński (14 września 2006), Ruda (30 czerwca 2005), Ryńsk (29 czerwca 2006), Świecie: Gimnazjum Specjalne nr 5 (16 października 2007), Toruń: Gimnazjum nr 3 (6 kwietnia 2006), Włocławek: Gimnazjum im. Karola Wojtyły, Gimnazjum nr 14 (12 października 2006), Żalinowo (10 listopada 2005).

- szkoły podstawowe: Boguszewo (21 czerwca 2005), Chełmża (17 października 2003), Czarne (14 września 2003), Gostycyn (14 lutego 2008), Gościeszyn (2006), Grębocin

¹⁶ W. Rozyński, *Duchowe dziedzictwo. Księga pamiątkowa poświęcona ks. Wojciechowi Markowi Sowie (1956-2007)*, Toruń 2007, s. 32-35.

¹⁷ *Duchowe dziedzictwo*, s. 18-23, 43-46.

(30 grudnia 2003), Gruczno (15 października 2003), Inowrocław (23 maja 2006), Koronowo (24 września 2003), Lipno (13 maja 2003), Lniano (18 maja 2004), Lubanie (29 grudnia 2005), Mała Nieszawka (27 kwietnia 2006), Modzerowo (28 czerwca 2006), Ruda (30 czerwca 2005), Rychława (27 września 2006), Rypin (27 maja 2000), Sierchowo (23 maja 2001), Stodoły (3 maja 2005), Toruń: Szkoła Podstawowa nr 13 (20 listopada 1997), Wąbrzeźno: Szkoła Podstawowa nr 2 (12 lipca 2006), Wielki Komorsk (16 października 2003), Więslawice (7 czerwca 2003).

- zespoły szkół: Brodnica: Zespół Szkół nr 1; Karola Wojtyły-Jana Pawła II (21 września 2006), Inowrocław: Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 (1 września 2005), Kościelec: Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych (4 listopada 2005), Lubanie: Zespół Szkół (29 grudnia 2005), Łochowo: Zespół Szkół (18 maja 1999), Obrowo: Zespół Szkół (18 maja 2003), Wichowo: Zespół Szkół (31 maja 2007).

- inne szkoły: Świecie: Publiczna Szkoła Przystosabiająca do Pracy nr 1 (16 października 2007), Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna nr 2 (16 października 2007).

- przedszkola: Lubanie (29 grudnia 2005).

Wiele ze szkół przystąpiło aktywnie do działań w ramach Rodziny Szkół Jana Pawła II. Interesujące, że na terenie województwa został powołany jeszcze inny związek szkół, który nosi nazwę: Mała Rodzina Szkół im. Jana Pawła II Powiatu Świeckiego. Spotkanie założycielskie „Małej Rodziny” odbyło się dnia 7 lutego 2006 roku w Gimnazjum im. Jana Pawła II w Korytowie. Założycielami „Małej Rodziny” były następujące szkoły: Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Grucznie, Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Lnianie, Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Wielkim Komorsku, Gimnazjum nr 4 im. Jana Pawła II w Grucznie oraz Gimnazjum im. Jana Pawła II w Korytowie.

Różne uzasadniony był wybór Jana Pawła II na patrona szkół. Posłużmy się przykładem Szkoły Podstawowej nr 2 w Wąbrzeźnie: *Trudne środowisko, w jakim szkoła funkcjonuje, potrzebuje odpowiednich wzorców osobowych i ideałów wychowawczych. Tak więc jednogłośnie rodzice, nauczyciele i uczniowie stwierdzili, że najbardziej odpowiednim wzorcem osobowym jest papież Jan Paweł II. Kolejnym kryterium wyboru była bogata spuścizna w postaci nauczania papieskiego, na podstawie której można również opracować bardzo konkretny Program Wychowawczy Szkoły oraz wypracować poprawne relacje na linii nauczyciel- uczeń, nauczyciel- rodzic, rodzic- dziecko* (Wiesława Wróblewska- dyrektor Szkoły Podstawowej nr 2)¹⁸.

¹⁸ Ibidem, s. 21.

Inne patronaty

W granicach województwa spotykamy bogactwo innych patronatów papieskich¹⁹:

- ulice: Brodnica (4 października 2001), Grudziądz (28 czerwca 2006), Kamień Krajeński (22 lutego 2007), Kowalewo Pomorskie (8 czerwca 2005), Kruszyn (28 czerwca 2002), Lubraniec, Łabiszyn (27 kwietnia 2005), Mogilno (22 czerwca 1989), Nowa Wieś (28 czerwca 2002), Nowe (30 listopada 2005), Osielsko (25 kwietnia 2002), Radziejów (29 czerwca 2007), Radzyń Chełmiński (27 czerwca 2003), Rypin (30 sierpnia 1999), Szubin (30 sierpnia 2007), Tuchola (24 czerwca 1993), Wąbrzeźno.

- parki: Aleksandrów Kujawski (21 kwietnia 2005), Brodnica (16 czerwca 2005), Mokre (październik 2003).

- place: Pruszcz (1994), Solec Kujawski (29 kwietnia 1998), Wąbrzeźno (8 czerwca 1998), Więcbork (20 grudnia 1999).

- skwery: Inowrocław, Łasin (13 października 2005), Żnin (26 września 2002).

- aleje: Bydgoszcz (31 marca 1999), Koronowo (28 grudnia 2001), Łubianka, Sośno (23 kwietnia 1998), Świecie (30 kwietnia 1998), Toruń (17 czerwca 1998), Włocławek (30 grudnia 1991).

- osiedla: Chełmno (11 czerwca 1997), Chełmża (28 maja 1999), Sępólno Krajeńskie (27 października 2000).

Centrum Dialogu

Dnia 7 czerwca 2000 roku, czyli w pierwszą rocznicę wizyty Ojca Świętego w Toruniu, w gotyckiej kamienicy przy ul. Łaziennej 22 w Toruniu, zostało otwarte Centrum Dialogu Społecznego im. Jana Pawła II. Budynek stał się siedzibą ruchów i stowarzyszeń katolickich działających w diecezji toruńskiej, a także miejscem licznych spotkań, wykładów otwartych, sympozjów i konferencji organizowanych przez różne środowiska²⁰.

Dnia 1 czerwca 1012 roku ordynariusz toruński ks. bp Andrzej Suski erygował Centrum Dialogu im. Bł. Jana Pawła II w Toruniu. Jego uroczyste otwarcie i poświęcenie miało miejsce dnia 6 października 2012 roku.

¹⁹ Ibidem, s. 46-47.

²⁰ Ibidem, s. 48.

Pomniki

Powstawały one na przestrzeni wielu lat, jednak najczęściej zaczęto ich wznosić, a przynajmniej podejmować decyzje o ich postawieniu, w pierwszych miesiącach po śmierci papieża²¹. Obecnie na terenie województwa jest przeszło 30 pomników (popiersi) papieskich. Geneza każdego z nich to część historii miejscowości, gminy, czy parafii, stoją za nimi konkretne osoby.

- Brodnica: pomnik na placu przy ul. Mazurskiej; twórca Robert Sobociński; odsłonięcie 8 czerwca 2008 roku,
- Bydgoszcz: wyjątkowym pomnikiem Jana Pawła II jest Katolicka Szkoła Podstawowa im. św. Wojciecha,
- Choceń: popiersie w budynku gimnazjum; odsłonięcie 18 maja 2005 roku,
- Chodecz: pomnik przy kościele parafialnym św. Dominika; twórca: Wiesław Woźniak; odsłonięcie 6 czerwca 1999 roku,
- Ciechocinek: obelisk przy kościele parafialnym; odsłonięcie 29 czerwca 2006 roku,
- Ciężkowo: popiersie przy kościele filialnym należącym do parafii św. Wita w Słupach; odsłonięcie 13 maja 2005 roku,
- Czarze: pomnik na placu przed kościołem; wykonawca Wisław Szyszka; odsłonięcie 15 października 2005 roku,
- Górne Wymiary: postument przy kościele parafialnym; odsłonięcie listopad 2005 roku,
- Grążawy: drewniana rzeźba przy kościele parafialnym; twórca Zbigniew Kozłowski; odsłonięcie w 2003 roku,
- Jastrzębie: drewniana rzeźba przy kościele parafialnym; twórca Paweł Olender; odsłonięcie w 2000 roku,
- Kowalewo Pomorskie: popiersie przy kościele parafialnym; odsłonięcie 2 kwietnia 2007 roku,
- Lisewo: popiersie przy kościele parafialnym; odsłonięcie w 2006 roku,
- Lubanie: pomnik przy kościele parafialnym; odsłonięcie w 2000 roku,
- Lubraniec: pomnik przy placu między ulicami Jana Pawła II a Kardynała Wyszyńskiego; odsłonięcie 16 października 2006 roku,
- Łązek: popiersie papieża przy kościele parafialnym,

²¹ *Duchowe dziedzictwo*, s. 49-52.

- Osiek: popiersie przy kościele parafialnym; twórca Władysława Czalkowska; odsłonięcie 19 września 2003,
- Ostrowąs: pomnik papieża pośród drogi różańcowej,
- Piechcin: pomnik przy kościele parafialnym; odsłonięcie 4 grudnia 2005 roku,
- Radziejów: pomnik przy klasztorze franciszkanów; odsłonięcie 4 października 2005; pomnik przy kościele parafialnym Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny; projekt: Stanisław Mystka i Roman Bartkowiak; odsłonięcie w 2006 roku,
- Rypin: popiersie przy Szkole Podstawowej nr 3; odsłonięcie 1 kwietnia 2006 roku,
- Słupy: pomnik przy kościele parafialnym św. Wita; odsłonięcie 13 maja 2005 roku,
- Służewo: pomnik przy kościele, nawiązujący do pobytu metropolity krakowskiego w miejscowości w 1968 roku, odsłonięcie 24 września 2000 roku,
- Solec Kujawski: pomnik na cmentarzu; twórca Wawrzyniec Sampa; odsłonięcie 27 czerwca 1998 roku,
- Szubin: pomnik przy kościele parafialnym św. Andrzeja Boboli; odsłonięcie 16 października 2005 roku; popiersie przy kościele parafialnym św. Marcina; odsłonięcie 16 października 1993 roku,
- Świecie: pomnik przy kościele Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, napis: Pamiątka Misji Świętych 11-17 października 2003 r. W rok 25 lecia Pontyfikatu Ojca Świętego Jana Pawła II,
- Tleń: pomnik przy kościele, upamiętnia pobyt ks. Karola Wojtyły w 1956 roku na spływie kajakowym,
- Topólka: pomnik przy kościele parafialnym,
- Toruń: pomnik przy południowej ścianie katedry, twórca Radosław Ociepa, odsłonięcie 7 czerwca 2000 roku; pomnik przed Wyższą Szkołą Kultury Społecznej i Medialnej, twórca Georgina „Gogy” Farias, odsłonięcie 7 grudnia 2006 roku; pomnik przy Alei Jana Pawła II na terenie toruńskich Jordanek, twórca Stanisława –Radwański, odsłonięcie 2 czerwca 2007 roku²²,
- Warlubie: pomnik na osiedlu domków jednorodzinnych; twórcy: Gniewkowski, Ćwikliński,
- Włocławek: popiersie w kościele Najświętszego Zbawiciela, twórca Antoni Bisaga, odsłonięcie 2 kwietnia 2006 roku.

²² *Dwa pomniki- jedna historia. Jan Paweł II w Toruniu i Pamplonie*, red. P. Roszak, A.Z. Velasco, Toruń 2011.

Dęby papieskie

Na terenie województwa spotykamy tzw. dęby papieskie²³. Część z nich pochodzi z żołądzi poświęconych przez Ojca Świętego Jana Pawła II podczas mszy św., którą odprawił na krakowskich Błoniach 18 sierpnia 2002 roku. Druga grupa żołądzi została poświęcona dwa lata później. Dokładnie dnia 28 kwietnia 2004 roku podczas pielgrzymki leśników polskich do Rzymu, Ojciec Święty Jan Paweł II poświęcił ponad pięćset żołądzi - nasion dębu szypułkowego *Quercus robur* L. Żołądzie te zebrano jesienią 2003 roku z dębu „Chrobry”, najstarszego drzewa tego gatunku w Polsce. Szacuje się, że ów pomnikowy dąb, rosnący we wsi Piotrowice, w województwie lubuskim, liczy sobie około 740 lat. Drzewo osiągnęło wysokość 29 metrów, a w obwodzie 992 cm.

Poświęcone przez papieża żołądzie trafiły następnie do leśnej szkółki kontenerowej w Nadleśnictwie Rudy Raciborskie na terenie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Katowicach. Wyrosły z nich piękne, zdrowe sadzonki osiągając wysokość w granicach od 50 do 100 cm. Ponieważ są to drzewka o szczególnym znaczeniu, dlatego ich sadzenie przybiera często bardzo uroczystą oprawę. Na terenie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu miało być posadzonych w sumie 29 dębów papieskich. Trudno dokładnie zliczyć w ilu miejscach na terenie województwa kujawsko-pomorskiego posadzono takie dęby. Wymieńmy chociaż kilka:

- Bydgoszcz: przy kościele Świętych Polskich Braci Męczenników (19 kwietnia 2006).

- Toruń: najstarsze papieskie drzewko w Toruniu zostało posadzone w 2002 roku na pl. Rapackiego w pobliżu Collegium Maximum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Miało być ono symbolem przyjaźni między Toruniem i Bydgoszczą oraz pamiątką papieskich odwiedzin w obu miastach w czerwcu 1999 roku. W 2007 roku drzewko zostało przesadzone do Ogrodu Zoobotanicznego przy ul. Bydgoskiej. Drzewko-bliźniak toruńskiego dębu zostało posadzone w Bydgoszczy przy al. Ossolińskich. Drugi toruński dąb papieski znajduje się przed gmachem toruńskiego Wyższego Seminarium Duchownego przy pl. Frelichowskiego 1. Został posadzony w pierwszą rocznicę śmierci Jana Pawła II (2 kwietnia 2006). Trzeci dąb posadzono natomiast na terenie Szkoły Leśnej na Barbarce (28 kwietnia 2006), natomiast czwarty przy siedzibie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych przy ul. Mickiewicza (12 kwietnia 2006).

²³ *Duchowe dziedzictwo*, s. 59-68; *Dęby Jana Pawła II posadzone z inicjatywy leśników Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu w latach 2006-2011*, Toruń 2011.

- inne: Kielbasin (8 kwietnia 2006)²⁴, Mała Nieszawka (27 kwietnia 2006), Nowa Wieś Wielka; Obrowo (przed budynkiem Zespołu Szkół im. Jana Pawła II), Rypin (27 maja 2005, przed Szkołą Podstawową nr 3), Skrwilno (29 czerwca 2006, na placu przed siedzibą Nadleśnictwa Skrwilno), Włocławek (3 maja 2006).

Kamienie węgielne

Przynajmniej kilkanaście świątyń i kaplic na terenie województwa posiada kamienie węgielne poświęcone przez papieża. Podczas mszy św. na Łęgach Dębińskich w Poznaniu 20 czerwca 1983 roku papież poświęcił kamienie węgielne pod budowę kościoła Matki Bożej Królowej Męczenników w Bydgoszczy- Fordonie oraz kościoła Chrystusa Króla w Bydgoszczy²⁵. Podczas pielgrzymki do Polski w 1997 roku, dnia 3 czerwca w gnieźnieńskiej katedrze Ojciec Święty poświęcił kamień węgielny do mającego powstać Sanktuarium Zawierzenia w Bydgoszczy²⁶.

Dnia 7 czerwca 1999 roku, na toruńskim lotnisku, po nabożeństwie czerwcowym, papież poświęcił kamienie węgielne przeznaczone pod budowę kościołów: Matki Bożej Nieustającej Pomocy na Bielawach w Toruniu, Najświętszej Maryi Panny Częstochowskiej w Toruniu, Matki Bożej Fatimskiej w Brodnicy, św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Działdowie i św. Józefa w Chełmnie, kaplicy w Melnie, kaplicy i domu zakonnego Sióstr Karmelitanek Dzieciątka Jezus w Toruniu, stacji ołtarza polowego w sanktuarium w Lipach koło Lubawy²⁷.

Nie tylko świątynie wznoszone były na kamieniach węgielnych poświęconych przez Jana Pawła II. Podczas pobytu papieża na toruńskim uniwersytecie dnia 7 czerwca 1999 roku poświęcił on kamień węgielny pod budowę nowego budynku Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania UMK. Wzniesiony gmach otrzymał w 2005 roku jego imię²⁸.

Szlak turystyczny

W 2005 roku na terenie Gminy Sicienko został wyznaczony szlak turystyczny, którego pełna nazwa brzmi: *Wierzchuciński Szlak Czterech Jezior wyznaczony dla uczczenia pamięci Jana Pawła II*. Szlak został oznaczony kolorem żółtym. Jego trasa wiedzie przez Rynny

²⁴ W. Rozykowski, *Z dziejów parafii w Kielbasinie. Od Najświętszej Maryi Panny do świętego Huberta*, Toruń 2008, s. 157-163.

²⁵ S. Pastuszewski, *Papież*, s. 15.

²⁶ M.M. Błachut, *Z historii sanktuariów szensztackich w Polsce*, Świdar 2006, s. 87.

²⁷ *Ojciec Święty, Toruń!*, s. 163.

²⁸ *Ibidem*, s. 225-226.

Jeziór Byszewskich. Punktem początkowym i końcowym szlaku jest miejscowość Wierzchucinek²⁹.

Księgi pamiątkowe

Odniesienie do papieża Jana Pawła II spotykamy w wielu rozproszonych źródłach. Do grupy bardzo interesujących należą na pewno księgi pamiątkowe oraz tzw. księgi kondolencyjne założone w różnych miejscach, np. parafiach oraz instytucjach. Z perspektywy czasu stają się one niezwykle cennym źródłem do poznania wyjątkowego, bo często bardzo osobistego, związku papieża z mieszkańcami województwa. Dla przykładu, do księgi pamiątkowej wyłożonej w miejscowości Lisewo (powiat chełmiński), wpisało się aż 1300 osób. Jedną z takich ksiąg została założona także w Areszcie Śledczym w Toruniu. Spotykamy w niej między innymi następujące zdanie: *Większość mojego życia spędziłem w więzieniu i choć zawsze miałem do wszystkich jakieś pretensje, to jednak do Ciebie Ojciec Święty nigdy*³⁰.

Święto województwa

Z inicjatywy marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego Piotra Całbeckiego od 2008 roku dzień 7 czerwca jest świętem województwa. Data ta została wybrana z powodu upamiętnienia w tym dniu pobytu papieża Jana Pawła II w trzech największych miastach województwa: we Włocławku 6-7 czerwca 1991 roku oraz w Bydgoszczy i Toruniu – 7 czerwca 1999 roku. W związku z tym Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego przyjął dnia 25 lutego 2008 roku specjalne stanowisko: *Radni Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego, w trosce o promowanie walorów Województwa, pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości obywatelskiej, kulturowej i narodowej, a także wzmacnianie tożsamości lokalnej i integrację licznych, kulturowo odrębnych grup społecznych tworzących regionalną wspólnotę mieszkańców Województwa Kujawsko-Pomorskiego, zwracają się do Zarządu Województwa z wnioskiem o podjęcie niezwłocznych działań w celu ustanowienia Święta Województwa Kujawsko-Pomorskiego, które przypadać*

²⁹ *Duchowe dziedzictwo*, s. 59.

³⁰ *Ojciec Święty, Toruń!*, s. 240.

*będzie na dzień 7 czerwca każdego roku*³¹.

Trudno wymienić wszystkie ślady pamięci o papieżu Janie Pawle II w granicach województwa kujawsko-pomorskiego. Ich bogactwo jest ogromne, różnorodne i cały czas rozwijające się. Pamięć o papieżu nabrała wielkiego dynamizmu także po jego śmierci, a szczególnie po beatyfikacji i kanonizacji. Można się więc spodziewać kolejnych znaków pamięci, przede wszystkim tych związanych z rozwojem kultu liturgicznego św. Jana Pawła II.

³¹ *Ojciec Święty, Toruń! Dokument i świadectwo o papieżu Janie Pawle II*, oprac. W. Rozynekowski, wyd. II, Toruń 2014, s. 242-243.